

En lärarguide från

Teskeds
orden { en röst för
mångfald

AMOS

OZ

KÄRA

FANATIKER

Inledning.

Vad skapar fanatism i vår tid?

Hur kan fanatism bemötas och bekämpas?

Vilka möjligheter till kompromisser finns det?

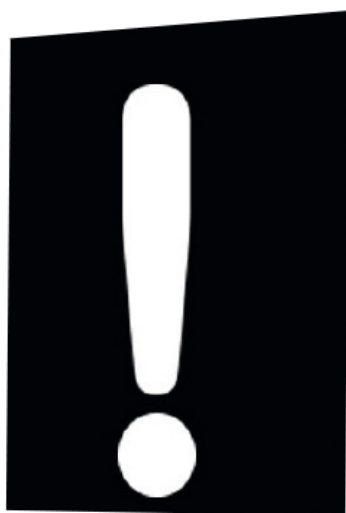
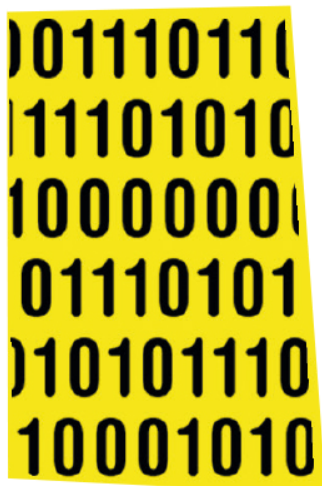
Vilket är kollektivets ansvar och vad är individens eget ansvar?

Hur kan fantasi och inlevelseförmåga göra oss till mer toleranta medmänniskor?

Alla dessa viktiga frågor ställer Amos Oz sina läsare i boken "Kära fanatiker".

Den här lärarguiden kan fungera som ett stöd för dig som är lärare som vill arbeta med bokens teman med dina elever. I sin bok diskuterar Amos Oz fanatismens natur ur ett vardagsnära perspektiv såväl som ur ett större världspolitiskt.

Att utgå från situationer som ligger eleverna nära kan vara ett bra sätt att introducera texten i klassrummet. Boken kan med fördel ingå i ämnesöverskridande arbeten kring mänskliga rättigheter, rasism, fanatism och internationella konflikter. I denna lärarguide hittar du tre övningar som kan hjälpa dig i det arbetet.

Skollagen & Läroplanen.

Skollagen slår fast att alla som verkar inom skolan ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Boken "Kära fanatiker" är ett praktiskt verktyg i det arbetet.

Skolans värdegrund handlar om grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter som:

- Människolivets okränkbarhet
- Individens frihet och integritet
- Alla människors lika värde
- Jämställdhet
- Solidaritet mellan människor

I gymnasieskolans läroplan (Gy11) understryks det även hur skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse, vilket är centrala teman i "Kära fanatiker". Låt läsningen av boken utgöra en grogrund till samtal om alla människors lika värde, tolerans, acceptans och mångfald. Förslag på ämnen du kan arbeta med är samhällskunskap, svenska och religionskunskap.

Samhällskunskap 1a, 1b

»Undervisningen i kursen ska behandla grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap. Undervisningen ska även innehålla presentation i olika former, till exempel debatter, debattinlägg och rapporter «

Religionskunskap 1-2

»Undervisningen ska ta sin utgångspunkt i en samhällssyn som präglas av öppenhet i fråga om livsstilar, livshållningar och människors olikheter samt ge eleverna möjlighet att utveckla en beredskap att förstå och leva i ett samhälle präglad av mångfald.«

Svenska 1-3

»Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar. Den ska utmana eleverna till nya tankesätt och öppna för nya perspektiv.«

Formativ bedömning

Med "Kära fanatiker" vill vi också uppmuntra till kreativt lärande och formativ bedömning genom:

- Ett tydligt syfte med övningarna.
- Öppna frågor som uppmuntrar till reaktion
- Övningar som möjliggör fördjupat lärande.
- Deltagaraktiva övningar där elever utvecklar varandras lärande.

Amos Oz.

Den israeliske författaren Amos Oz föddes 1939 i Jerusalem. Föräldrarna kom från rysk-judiska familjer. Amos Oz är sedan 1977 starkt engagerad i den israeliska Fredsrörelsen, som han också var med och grundade. Utöver sitt författarskap är han också professor i litteratur och aktiv som journalist, föredragshållare och debattör.

Amos Oz blev mycket uppmärksammad i Sverige med den lilla skriften "Hur man botar en fanatiker" (2006), där han med skärpa och humor analyserar den snabbt växande fanatismen och samtidigt slår ett slag för den ofta misskrediterade kompromissen som den bästa, kanske enda, lösningen på svåra konflikter. Teskedsorden har under åren delat ut omkring 800 000 exemplar av boken till gymnasieelever.

I sin litteratur utforskar Amos Oz människors sårbarhet och mångfald och förespråkar dialogen som medel att nå en fredlig framtid. I konflikten mellan Israel och Palestina menar han att bägge parter har rätt och hävdar att båda måste göra smärtsamma eftergifter för att uppnå fred och försoning. Amos Oz är en frän och orädd debattör, en fredsaktivist och en äkta optimist.

Teskedsorden.

Efter inspiration av Amos Oz bok "Hur man botar en fanatiker" startades Teskedsorden år 2006 med målsättning att vara en röst för mångfald, dialog och tolerans i samhället. Teskedsorden är en ideell organisation som arbetar med att genom kultur och berättelser inleda svåra samtal om bland annat rasism, intolerans och främlingsfientlighet. I synnerhet arbetar Teskedsorden mot skolan och vill med sina projekt främja civillikage, tolerans och öppenhet och få barn och unga att reflektera kring dessa viktiga frågor.

Övning 1: Med utgångspunkt i en bild.

Välj en bild som utgångspunkt för en diskussion om var gränsen går mellan fanatism och engagemang. Bilden ska föreställa något eleverna kan relatera till och som kan kopplas ihop med en viss företeelse, till exempel träning, shopping eller dataspel. Låt ett antal frågor om bilden bli startpunkten för diskussionen.

Förslag på frågor som kan ställas kring en bild som föreställer en hejarklack på en fotbollsläktare:

- Vad föreställer bilden?
- Vilka är personerna på bilden? Varför befinner de sig där? Vad har de gjort innan? Vad kommer de göra efter?
- Vad tror du händer om laget de håller på förlorar? Vad händer om de vinner?
- Hur mycket tid tror du personerna på bilden lägger på sitt intresse? Hur mycket pengar tror du personerna lägger på sitt intresse?

Låt eleverna, efter diskussionen om bilden, få fundera på ett par större övergripande frågor:

- Finns det gränser för hur mycket tid och pengar det är rimligt att lägga på ett intresse?
- Finns det några faror eller konflikter som intresset kan skapa?
- När blir ett intresse för någonting osunt eller till och med farligt?
- Finns det några varningssignaler som en bör vara observant på?
- Vad är skillnaden mellan att vara en fantast och att vara en fanatiker?

Övning 2: Diskutera mera!

Dessa diskussionsfrågor förutsätter att texten är läst. Frågorna kan antingen delas ut tillsammans med boken, så att eleverna har dem tillgängliga under läsningen och kan förbereda sig inför diskussionen, eller sparas till efter det att läsningen är avslutad.

1. Litteratur skulle kunna fungera som ett motgift mot fanatism, hävdar Amos Oz. På vilket sätt menar han att den kan det? Tror du att den kan vara det? Kan du tänka dig motsatsen – att litteratur även kan föda hat och fanatism?

2. Amos Oz uppmanar oss läsare att försöka tänka oss in i hur andra människor i vår närhet tänker och känner. Även i konflikter, när vi tycker att vi har hundra procent rätt, är det nyttigt att föreställa sig den andre, skriver Amos Oz. Varför är det nyttigt? Hur blir man bra på att leva sig in i andra människors liv och känslor?

3. Vid ett tillfälle berättar Amos Oz en historia om en god vän till honom som gör en längre taxiresa med en fanatisk chaufför. Vad säger chauffören? Hur reagerar vännen? Vad tror du Amos Oz vill säga med sin historia?

4. "Förutom nyfikenhet och fantasi, kan också humor vara ett effektivt motgift mot fanatism, och särskilt förmågan att driva med oss själva." skriver Amos Oz. Hur tänker han? Vad tror du själv, är humor ett bra försvar mot fanatism? Motivera ditt svar.

5. Vilket eller vilka av de råd som boken ger om hur man bekämpar fanatism tycker du är viktigast? Motivera ditt svar.

Övning 3: Debatt.

Att ha en stark åsikt och hävda den gör ingen till en fanatiker, skriver Amos Oz. Tvärtom är det varje medborgares rättighet (och ibland skyldighet) att göra sin röst hörd. Men hur blir man en skicklig debattör, som både står fast vid sina åsikter och samtidigt lyssnar in sina motståndare? Hur påverkas en människa av att bli riktigt engagerad för något?

Arrangera en debatt med klassen utifrån några av de ämnen som har diskuterats eller på annat sätt berörts under läsningen av *Kära fanatiker*. Några i klassen få i uppgift att observera debattörerna. Dessa elever är uppmärksamma på hur klasskompisarna agerar när de blir engagerade i debatten.

Ge eleverna följande instruktioner:

1. Gör en lista med några ämnen som berörts innan, under och efter läsningen. Välj ut de ämnen som ska debatteras.
2. För varje ämne behövs två grupper, en som debatterar för och en emot. Varje grupp förbereder sig genom att tänka ut tre argument som stödjer deras åsikt.
3. Utse en moderator som fördelar ordet mellan de båda sidorna i debatten
4. Utse några elever som är observatörer. De observerar hur de olika grupperna agerar i debatten. På vilka olika sätt försöker de övertyga sina motståndare? Hur påverkas deras röster? Kroppsspråk?
5. Eventuella elever som inte ingår i någon grupp är publik
6. Håll en debatt för varje ämne

Avsluta debatten med att de grupper som deltagit får berätta hur de upplevde debatten.

- Vad anser de vara viktigt att tänka på när man argumenterar och diskuterar?
- Hur gör man för att framstå som övertygande?
- Hur genomför man en engagerad och samtidigt schysst debatt?
- Hur viktigt är det att lyssna in motståndarens argument?

Gruppen som observerat berättar vad de sett.
Vad händer med en person som blir engagerad?

